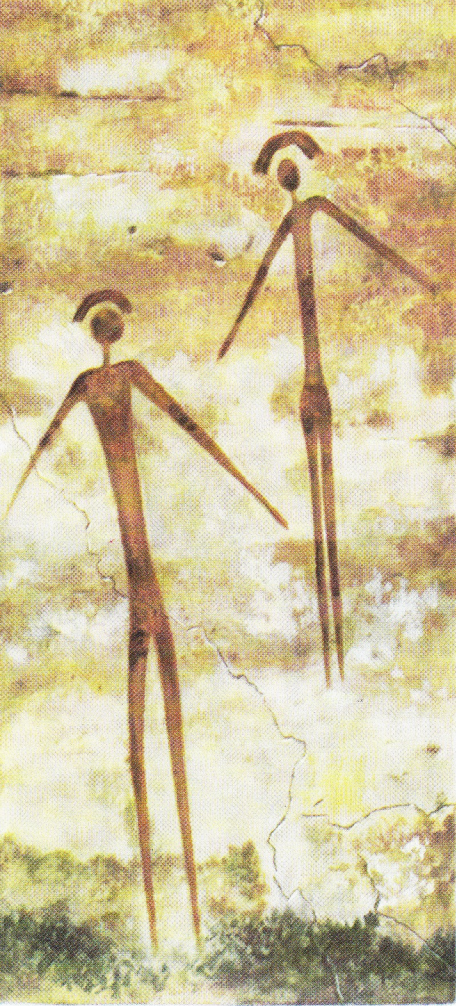

Primitief, maar kunstvol

De oudste overblijfselen die men van de mens in Australië heeft weergevonden, dateren uit de allerlaatste periode van het Pleistoceen. Sindsdien zijn de Australische inboorlingen niet zo heel veel geëvolueerd, want hun huidige schedel lijkt zeer sterk op deze die men te Talgai in Queensland heeft gevonden. Daarom is het voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de mensheid zo belangrijk deze primitieve Australiërs aan het werk te zien, hun technieken te leren kennen en van de nog levende kunstenaars zelf iets te vernemen over de zin van de gebruikte tekens en symbolen. De studie van deze oerbewoners geeft ons de indruk, dat wij duizenden

jaren terug in het verleden zijn gestapt en in de steentijd toekwamen!

Eén van de belangrijkste studieobjecten zijn de rotstekeningen. In Australië wordt de wetenschapsmens extra bedeed, want hij vindt er drie hoofdsoorten van graveringen: de verbreide eenvoudige stippeltechniek, de barsttechniek van de grote gescheurde tekeningen, die men uitsluitend in het bekken van de Hawkesburystroom in Nieuw Zuid-Wales aantreft en de kloptechniek, die momenteel in Midden-Australië nog wordt beoefend. De eenvoudige rotsstippeltechniek is ongetwijfeld een uitgestorven kunstvorm: de inboorlingen geloven dat deze het werk van een mythische held uit de scheppingstijd moet geweest zijn. De grote barsttechnieken werden waarschijnlijk met een werktuig in weke zandsteen aangebracht. Hoe deze techniek werd beoefend, heeft nog geen enkele blanke kunnen onderscheppen. Ze werd nochtans zeer veel toegepast, vooral bij de versiering van sporen, schilden en kleinere gebruiksvoorwerpen uit het dagelijkse leven, zoals houten en stenen ritusobjecten. In hun hout- en steenbeeldhouwwerk stellen de inboorlingen zowel mensen als dieren voor. De houtsculpturen uit de moderne tijd werden met stalen werktuigen uitgevoerd; de steensculpturen daarentegen ontstonden waarschijnlijk met behulp van een slagwerktuig. De inboorlingen van de Australische zuidkust stipelden met een scherpe steensplinter of met een schelp kunstvolle modellen uit in de binnenzijde van hun velmantel en verfden hem met een mengsel van vet en kleurstof. Dank zij deze bewerking werden de huiden buigzamer en bevredigde men tegelijkertijd de esthetische drang van de drager.

Grotschilderingen vindt men bijna uitsluitend aan de wanden en de zoldering van niet te diepe grotten en rotsoverhangen. In tegenstelling met de primitieve Europese kunstenaars schilderden de Australische inboorlingen niet op plaatsen die ver van het daglicht waren verwijderd. De meeste van deze schilderingen hebben geen ritueel karakter, maar stellen door

middel van primitieve tekens actuele gebeurtenissen, ofwel mannen en vrouwen uit bekende mythen voor. Enkele grotschilderingen slechts staan in verband met bepaalde ceremoniën: ze waren ook uitsluitend voor de volledig ingewijde mannen bestemd. Volgens beweringen van inboorlingen moesten bepaalde schilderijen op vastgestelde tijdstippen met de nodige ceremoniën worden vernieuwd. Deze activiteit houdt niet alleen de herinnering aan geheime mythen levendig, maar zou tevens in sommige streken het ritme van de natuur bepalen.

De Australische grotschilderingen zijn ongelijkmatig over het ganse continent verdeeld: de verspreiding wordt bepaald door de aanwezigheid van voldoende gladde en tegen het weer beschutte rotsoppervlakten en tevens door het beschikbare grondwater, dat de bewoning op die plaatsen mogelijk maakt. De aangewende motieven en technieken verschillen van plaats tot plaats. Zo treffen ons in de zuidwestelijke en gedeeltelijk ook in de oostelijke randgebieden de uiterst primitieve silhouetten

van handen met gespreide vingers. De inboorlingen kauwen in de met water gevulde mond een kleurstof tot een dun vloeiende oplossing. Dan leggen zij de hand of de voet of een ander voorwerp op de wand van de rots en spreiden het kleurmengsel over de natuurlijke vorm uit. Dan wordt het object verwijderd en er blijft een negatief model over. In de centrale woestijngebieden worden de modelbeelden schaarser en door sterk gestileerde kringen, spiralen en combinaties van rechte en geplooiden lijnen vervangen. Voorstellingen van mannen en vrouwen komen hier

zelden voor. In Centraal-Australië treft men praktisch geen rituele grotschilderingen aan. Toch ontdekte de bekende etnoloog Charles P. Mountford twee heilige grotten, die door de jonge mannen niet eens mochten worden benaderd.

Eén van de schilderijen aldaar - een beeldfries van meer dan 3 meter - stelt de reis van Yarapi, een mythische slang, en haar makers voor in bijna uitsluitend abstracte symbolen. Deze zijn trouwens maar alleen te begrijpen, wanneer de inboorlingen uitleg verschaffen. In Noordwest-Australië vindt men op grote afstand van elkaar verscheidene voorstellingen van mensen en dieren, die naast opvallende gelijkenissen ook treffende verschillen vertonen: de Wondschima zijn grote, mondloze en de Giro-

Bij de Australische inboorlingen leeft het steentijdperk nog voort: hun primitieve levensdrang drukt zich onder meer uit in rotsschilderingen, die voor de kunsthistoricus van buitengewoon belang zijn in verband met de evolutie van de artistieke schepping. Talrijke varianten brengen ons in contact met de techniek en de motiveringen van de primitieve schilderkunst.

Giro kleine, rode figuren met levendige beweging. Interessant zijn ook nog de Noordaustralische scheppingen: de zeldzame veelkleurige schilderijen en figuren verraden, hoe primitief ook, de artistieke beheersing van maat en vorm.

